

Záznam a výstup z debaty o Humanizaci Ostravice a řekách ve městě

Krasnaostrava.cz, 14. 6. 2019

Níže naleznete výstup z debaty o Humanizaci řeky Ostravice a fenoménu řek ve městech, která se konala v květnu v klubu Fiducia. Video z debaty si můžete prohlédnout zde: <https://youtu.be/zMYxEMLvlsQ> Bohužel nás na počátku zradila technika a tak chybí prvních 20 minut, za což se velmi omlouváme.

Ostravice – co dál? Text: Ilona Rozehnalová a Tereza Aubrechtová

Řeka Ostravice protékající centrem města doznala v tomto úseku za poslední roky mnoho změn. V rámci navazujících etap projektu zvaného Humanizace Ostravice se příštích letech chystají další úpravy. Klub Fiducia proto uspořádal na toto téma v květnu 2019 odbornou debatu, v jejíž první polovině jsme se věnovali obecnými otázkami, jak s řekou v krajině města pracovat a jaké jsou současné trendy úprav vodních toků. V druhé části debaty se hovořilo o tom, jak k revitalizaci řek na svém území přistupuje město Ostrava, a jaké konkrétní úpravy řeku Ostravici v dalších letech čekají. Debatu, která se konala v rámci festivalu Pestré vrstvy, moderovala Tereza Aubrechtová. Záznam z debaty najdete zde:

<https://youtu.be/zMYxEMLvlsQ>

Mimoostravští hosté panelu v první části diskutovali zejména o tom, jak se přistupovalo k řekám dříve, a jaké jsou současné trendy práce s řekami ve městech. Zajímavým příkladem je město Praha, které podle vyjádření Jiřího Karneckého (pracuje na odboru životního prostředí magistrátu hlavního města Prahy jako specialista vodních toků) převedlo pod svoji správu veškeré drobné vodní toky na území města. Město se tak stává správcem vodních toků a může tak snáze rozhodovat o tom, které vodní toky obnoví a upraví ve prospěch obyvatel Prahy, ale i potoků a řek samotných. Revitalizace těchto toků pak Praha částečně financuje z příspěvků na vodné a stočné, a vrací tedy částečně přírodu to, co sama poskytuje.

Příkladem jedné z mnoha úprav je např. i řeka Rokytka v Praze:

<http://www.praha-priroda.cz/vodni-plochy-a-potoky/vodni-toky/rokytka/>

Hosté z ateliéru Rusina Frei architekti na debatě vyzdvihli význam vodních toků pro města a představili měnící se přístupy investorů, kteří si jsou vědomi důležitosti řek pro místní obyvatele. U takto klíčových realizací jednoznačně podporují architektonické soutěže a doporučují nesoutěžit řeku jako celek, ale rozdělit ji na různé úseky, aby se rozbila jednotvárnost řešení. Podle architektů je klíčové, aby na úpravách řek ve městech spolupracoval širší tým odborníků, složený minimálně z architektů, vodohospodářů, sociologů a biologů. Chybět by neměl také průzkum veřejného mínění. Základním pravidlem pro řeky by dle architektů mělo být tzv. „touch the water“, tedy schopnost návštěvníků dotknout se hladiny řeky. To, co stále ještě neumíme, je práce s uměním ve veřejném prostranství, a využít pro tento účel řeky ve městech se nabízí.

Své zkušenosti architekti Rusina a Frei čerpají z oceňované realizace revitalizace říčky Loučné v Litomyšli:

<https://ceskacenaarchitekturu.cz/projekty/2018/obnova-nabrezi-reky-loucne-v-litomysli/>

Jak se daří moderně upravovat i hospodářsky významné toky, mezi které řeka Ostravice patří, představil David Veselý z Povodí Moravy, který již řadu let při návrzích úprav spolupracuje s neziskovou organizací Koalice pro řeky. Dle slov Veselého se tak snaží propojit environmentální a technické smýšlení. Příkladem za všechny budiž společné přírodě blízké protipovodňové úpravy řeky Moravy, která částečně protéká centrem Olomouce. Kromě štěrkových lavic se zde setkáme i s tzv. mrtvým dřevem, které chrání břehy před erozí, poskytuje úkryt pro řadu vodních živočichů a podílí se také na zvýšení kvality vody:

<https://protipovodnovaopatreni.olomouc.eu/prehled-etap>

Vlastimil Peřina z Agentury ochrany přírody a krajiny podtrhl význam přírodě blízkých úprav řek také pro říční obyvatele a druhy na ně vázané. Nejde jen o ryby, ale i jejich potravu – hmyz, vodní ptactvo a další na vodu vázané živočichy. Přírodě blízké úpravy mohou zvýšit biodiverzitu vodních toků a tím také atraktivnost a vzdělávací funkci pro obyvatele města. Ukázkou toho je popularita štěrkových lavic na konci Komenského sadů v Ostravě. Mělčiny jsou vhodné nejen pro rekreaci návštěvníků, ale také pro rozmnožování vodních organismů a ptáků.

V druhé části debaty se hosté věnovali již realizovaným etapám úprav v rámci projektu Humanizace Ostravice a jejich efektivitě. Mimoostavští hosté měli možnost řeku Ostravici navštívit a shodli se na tom, že současné úpravy řeky působí monotónně a nevyužívají dostatečně potenciál jak z hlediska přístupu občanů k řece, tak ani pro samotný život v ní. Zdůraznili ale také, že úpravy řeky byly plánovány v roce 2007 a jsou tak poplatné době, kdy se o moderních trendech a přístupech k řekám mnoho nevědělo. Z tohoto důvodu byla Ostravice upravena tak, že se sice jednoznačně zvýšil rekreační potenciál řeky (promenáda, sluníční plochy, přístup, přeložka odpadních vod aj.), ale zmizely pro řeku podstatné a přirozené prvky – například štěrkové plochy, přirozené pozvolné břehy, doprovodná vegetace aj. Současné opevnění vodního toku znemožňuje lidem přímý kontakt s vodou a přístup je tak možný jen na pár místech po kamenných schodech. Zásadní je také limitovaný přístup k řece, především v úseku Mostu Miloše Sýkory a Nové radnice. Na pravém břehu je situace ještě komplikovanější. Chybí také dostatečné a kvalitní bezbariérové přístupy k řece.

Podle biologa Bohumíra Lojkáska z Ostravské univerzity způsobila první etapa Humanizace Ostravice úbytek některých, i zvláště chráněných, druhů živočichů (např. parmy), které se do řeky postupně začaly vracet. Velmi negativní efekt měla výstavba vodáckých jezů a prohloubení koryta řeky. V důsledku toho se ryby v řešeném úseku řeky nemají kde ukryt ani vytírat. Řeka je tak v tomto úseku pro reprodukci ryb zcela sterilní. Ubylo rovněž keřové patro, které využívali ptáci a hmyz.

Hosté diskutovali také o aktuální podobě kamenných chodníků, které vedou podél řeky od Nové radnice k hradní lávce na Černé louce. Kameny nejsou pro chůzi příliš příjemné. Podle vyjádření náměstkyně primátora Kateřiny Šebestové jde o kompromis mezi

požadavky Povodí Odry a Agentury ochrany přírody a krajiny. Povodí Odry je majitelem pozemků okolo řeky a také hlavním správcem vodního toku Ostravice. Hovořilo se také o tom, proč v rámci revitalizace nevznikají živočichům a potažmo i lidem tolik prospěšné štěrkové lavice, které jsou pro daný typ takzvané štěrkonosné řeky typické a nezbytné. Podle Břetislav Turečka z Povodí Odry je tvorba štěrkových lavic zbytečná, jelikož se počítá s tzv. přirozenou renaturací toku. Po dostatečně silné povodni se dle Turečka štěrkové lavice na Ostravici samy vymodelují (lze předpokládat vznik až 5 štěrkových lavic v řešeném úseku), které se následně domodelují tak, aby mohly být využívány návštěvníky. Dostatečně velká povodeň by dle Turečka měla přicházet cyklicky, její výskyt se očekává do 5 let.

Podoba další etapy Humanizace Ostravice v lokalitě u Černé louky, kterou si mohli návštěvníci debaty prohlédnout na několika výkresech, ještě není definitivní. Kromě úprav břehů a bezbariérového napojení v okolí Mostu Miloše Sýkory se čeká také se zásadní proměnou břehů u Černé louky, kde budou vystavěny budovy Ostravské univerzity. Podle vyjádření náměstkyně primátora Šebestové by nábřeží u budoucí fakulty sportu, projektované architektem Romanem Kubou, měl pro město zpracovat architekt Martin Chválek. V diskusi s publikem zaznělo, že je potřebné připravit dobře podklady pro architekta tak, aby byly zahrnuty nové trendy práce s řekou ve městě i poučení se z chyb učiněných v první fázi Humanizace Ostravice. Zazněl také názor, který korespondoval s vyjádřením přítomných architektů Rusiny a Freie, že takto významné celky by se měly soutěžit veřejnou soutěží. Náměstkyně také uvedla, že k budoucím úpravám řeky před budovami Ostravské univerzity vznikla pracovní skupina, která by měla sdružovat různé odborníky různých profesí tak, jak o tom hovořili architekti Rusina a Frei. Podle sdělení náměstkyně prostor pro úpravu návrhů ještě je a město se dle možností daných Povodím Odry bude snažit s řekou jako takovou zabývat pozorněji a s využitím nejnovějších poznatků této problematiky intenzivněji pracovat na budoucí podobě nábřeží i řeky samotné.

Zdroj:

<http://www.krasnaostrava.cz/zaznam-a-vystup-z-debaty-o-humanizaci-ost-ravice-a-reakch-v-e-meste/>